

- 1x. 4657 - 59 / 1936-37 - 1936. x̄. 15. - I. t. államh. i - jogtöles.
 pöt.;
 4700 - 102 / " " - " xi. 26. - jogtöles. pöt. - nyts;
 4848 - 250 / " " - 1937. w̄. 10. - kéleles - nem jelent meg;
 4861 - 263 / " " - " w̄. 17. - kéleles - nyts;
 5045 - 11 / 1937-38 - " x̄. 23. - első másodlagos combiált -
 közig. - s p. ü. j. pöt.
 5103 - 69 / " " - " x̄. 29. - közig. - s p. ü. j. pöt - nyts;

Glavinian, Sáros m. 1912. v. 5. szám. math.

avetési áhvat: 244 / 1937-38. july.

Rep: 1937. xi. 4.

A DEBRECENI K. M. R. TITKA EGYETEM TUDOMÁNYOS
 JOG ÉS ALLAMTUDOMÁNYI KARA.

ELI: 1937 JUN. 2

1010 szám. | Utóirat: _____
 1936 — 1937 | Utóirat: _____

Árnyalatna kiadatik:

Dr. Kovács Andor

" Fegyver Gyula

professzor matematik.

Debrecen 1937. június 11.

Előzetes. Előző ív.

Külf.

[Handwritten signature]

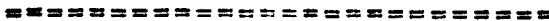
Bonyolult, de elfogadom.

Debrecen, 1937. jan. 16. Fegyver

[Handwritten signature]
e. i. dekan.

B Ü N T E T Ő J O G I É R T E K E Z É S

A Z U Z S O R Á R Ó L

Irta:
Gallé Gábor
jogszigorló.

A 2651

Források:

1932:VI.tc. az uzsoráról.

Az uzsoratörvény miniszteri indoklása /Zsit-
vay 1931 nov./.

1883:XXV.tc. régi uzsoratörvény.

Fihkey: Büntető anyagi jog.

Roscher V.: A nemzetgazdaság alaptanai.

Földes: Társadalon gazdaságtan.

Jogászegyleti értekezések.

=====

"A fontnyi hust, mit rajta keresek
 Drágán vevém:enyém, birnom kell az
 Ha nem kapom meg, oh silány sza-
 Erőtlenek Velence jogai badság
 Végzést várok- én jogaimat kívánom
 /Shakespeare: Velencei kalmár./

Az uzsora kétségtelenül egyike a legsötétebb,
 legmakacsabb és legrégebb bűnöknek, olyan sötét,
 olyan makacs, olyan régi, mint maga a kapzsiság,
 haszonlesés és a szivtelenség.

Az uzsorás mindig könyörtelen és a jog álar-
 cában hivalkodó. Shylock is, -Shakespeare Velen-
 cei kalmárjának uzsorása- a törvényre, a jogra
 való hivatkozással követeli, hogy kimetszhesse
 adósa testéből a szerződésben kikötött egy font
 hust.

Egészen röviden úgy lehetne jellemezni, hogy az uzsóra alakoskodó különös bűncselekmény.

Magának az uzsorának is az a legjellemezőbb és egyben legveszedelmesebb vonása, hogy megengedett jogi formákat ölt, tisztos jogügylet formájába burkolózik és a kiuzsorázás folyamatos cselekményének végrehajtásában a jogrend intézményeit veszi igénybe. Márpedig nincs vérlázatóbb, mint ha a törvény és az igazságszolgáltatás védelmét, amely a jog és az erkölcs erőssége, a jogellenes hatalmaskodás és az erkölcstelen haszonlesés sajátítja ki.

Az uzsora lényege az, hogy az egyik fél, a helyzetileg, értelmileg, gazdaságilag erősebb fél visszaél a másikkal szellemileg, vagyonilag feltűnően aránytalanul gyengébb, inferioris helyzetével s azt akként használja ki, hogy magának olyan ellenszolgáltatást köt ki, vagy szerez, amely az általa adott szolgáltatással szemben ki-

rívó módon feltűnően aránytalan.

Nagyon érdekes, hogyan jutottak az emberek az uzsora fogalmára. Régen már az ókorban észrevet-
ték, hogy az uzsora aránytalanul magas kamatki-
kötéssel, szóval kamatszedéssel kezdődik és ez a
gyengébb kizsákmányolását jelentheti. A babilo-
niak, a rómaiak elsősorban a kamatszedésben látták
22
ták azt a lehetőséget, hogy az egyik fél kihasz-
náltassék, kizsákmányoltassék, kiuzsoráztassék
az erősebb fél, a kölcsönadó fél által. Az ered-
mény az lett, hogy az egész vonalon megtiltották
a kamatszedést.

A kamat_tilalomnak ezután a korszaka után jött
egy másik korszak, amikor megengedték a kamatsze-
dést, de megállapították a kamatmaximumot. Ebben
az időben a kamatmaximum átlépése képezte az u-
zsora fogalmát.

A XII táblás törvény szerint az uzsorásnak a
kiuzsorázott összeg négyszeresét kellett vissza-
fizetnie.

A XII táblás törvény után jött a Lex Genutica, amely a kamatszedést újra eltiltotta.

Kr.e. 51-ben egy senatus consultum egy 12%-os kamatszedést enged.

Justinianus korában 6% a kamatmaximum.

Megtiltotta a kamatvételt az Egyház^o nummus non parit nummum elvének dekretálásával, itt azonban meg kell jegyezni azt, hogy az újabb egyházjogtörténeti kutatás kimutatta, hogy ez nem is volt olyan merev tilalom, csak az igazságtalan kamatvételt tiltotta.

A középkorban eltiltották a kamatot az uralkodók, de kénytelenek voltak kivételeket engedélyezni a zsidók, a zálogházak stb. részére, úgyhogy a kamatvételi tilalom legnagyobb szigorúsága idején Sombart adatai szerint 50-100% között volt a tényleges kamat.

Világosan látható tehát, hogy a kamattilalom, noha az egyes kamatokban periodikusan vissza is

tér, végeredményben még a primitív gazdasági viszonyok közt sem állhatja meg a helyét mert az élet áttöri ezt az elvet.

Hazánk jogtörténeti fejlődése is felmutatja ezeket a hullámzásokat.

Az első határozott törvényi intézkedés a EVII. sz. elején jelenik meg. Az 1622:XLVI tc. egyszerűen mereven megtiltja a kamatvételt.

Ezután következett nemsokára -két évtized múlva- az 1647:CXLIV tc., amely 6 %-ban maximálta a kamatot. Rövid idő múlva kiderült azonban, hogy ez nem elegendő, mert mindenféle elpalástolási módokon igyekeztek kijátszani ezt a kamatmaximumot.

Az 1715 évi decretum 51.cikke megtiltotta a 6%-on felüli kamatok szedését, az ellene-vétőket pedig a kialakított kamat és ajándék elvesztésével marasztalta.

Az 1723 évi decretum 120. cikke az uzorásokat nemcsak a kamatnak, hanem a tőkének elvesztésével

is bünteti.

Az 1802:XXI. tc. ezután már a szigorú krimi-
nális üldözés terére lép, amennyiben mindezek
kívül még azt is elrendeli, hogy pénz és fogház
büntetés is érje az uzsor^Sakodókat.

Megemlíthető még az 1840 évi XVII. tc. 55§-a,
amely a kereskedőkkel szemben kikötött kamato-
kat nem tekinti uzsorának.

Az abszolút korszak végeztével 1867-ben és
1868-ban újra a törvényhozás elé került ez a kér-
dés és itt megint a másik végletbe mentek át.

Az 1868:XXXI. tc. általában eltörölte a kamat-
korlátozásokat azzal az indoklással, hogy "ha
mindazon érték, amelyeket a pénz és tőke képvisel,
a forgalom terén szabad versenynek örvend, ha a
munka, szorgalom és takarékoság minden eredmé-
nyeinek értékét a szerződő felek kölcsönös aka-
rata határozhatja meg: akkor legnagyobb anomália
volna, hogy a pénz mint általános értékjel a fe-

lek szabad akaratán túl bármilyen más korlátozásnak alá legyen vetve.”

Az eredmény szörnyű pusztítás lett, az uzsora olyan mérveket öltött, hogy az egész közvélemény követelte, a kamatok szabályozását.

Igy jött létre az 1877:VIII.tc. Ez a törvény az uzsorát nem bünteti, azonban meghatározza a törvényes kamatot 8%-ban, amelyen felül magasabb kamatot sem bírói ítéletben, sem bírói egyességben megállapítani, sem közjegyzői okiratban kikötni nem lehet s ennél magasabb kamat jogvédelemben nem részesülhet.

Ezután jött az 1878:V.tc., a büntető törvénykönyv, amelynek 385 §-a már büntetőrendelkezéseket is foglal magában. /A csalásról szóló 31. fejezet/ az uzsorások ellen, de csak a gondnokság alá helyezettek és a kiskorúak védelmében.

Természetes, hogy ez az állapot nem elégítette ki az akkori gazdasági életet és azokat, akik

mindenéron gondoskodni kívántak a társadalmi gazdasági életben arról a természetes összhangról, amely a gazdaságilag erős és a gazdaságilag gyenge egymás közötti harcában a gazdasági és társadalmi élet nyugalma érdekében feltétlenül biztosítandó.

Igy született meg az 1883:XXV.tc., mely fogyasztósságainak dacára is fél évszázadon keresztül volt életben.

Hiánya volt az 1883-as törvénynek első sorban az, hogy csak a hiteluzsorára, illetőleg csak azokra az uzsorás ügyletekre terjedt ki, amelyek a hitelezésnél és a fizetési halasztás engedélyezésénél fordulnak elő.

Másik hiánya az volt, hogy magánjogi rendelkezései hiányosak voltak és a súlypont a büntetőjog oldalára helyeztetett át. Uzsorás ügyletek kötése gazdasági szempontból az 1883:XXV.tc, magánjogi szabályai folytán alig jár kockázattal.

A sérelmet szenvedett fél ugyanis csak bűnvádi eljárás során és ott is csak szűk körben érvényesítheti az uzorás ügylet semmisségének az uzorásra hátrányos következményeit, sőt az ügylet semmisségének kimondása esetén is épen marad az uzorásnak joga a valósággal hitelezett értéknek visszatérítésére és a követelés biztosítására az eredeti követelés fedezésére szerzett biztosíték is érvényben marad. Tehát tulajdonképpen vagyoni veszteség nem éri, csak az uzoráá előnyöktől esik el.

Hibája volt az is a törvénynek, hogy az uzorára üldözését rendszerint csak magánindítványra, nevezetesen csak akkor volt megengedve, ha azt a sértett fél, vagy házastársa, vagy a felmenő, vagy lemenő ágbeli rokonok, illetőleg a gyán vagy gondnok kérte. A hivatalból üldözésnek csak kivételes esetben lehetett helye, mely hosszaá dalmas előzetes közigazgatási eljáráshoz volt

kötve, sőt előfeltétele volt az is, hogy egyes községekben vagy vidékeken az uzsora elharapózá-
sa következtében általános elszegényedés mutat-
kozzék.

Az uzsora vétségének megbüntetésénél különö-
sen szembetűnő volt a szabadságvesztés büntetés
enyhesége, ha azt más vagyon elleni bűncselek-
mények megtorlásával hasonlítjuk össze.

Az uzsorás ügyletek kockázatát leszállította
s ezzel a törvényben megszabott büntetés vissza-
tartó hatását igen csökkentette a törvény 14§-
ának az a rendelkezése is, amely szerint uzsora
vétségéért nincs büntetésnek helye, ha a magán-
indítvány megtétele előtt a tettes az általa el-
követett törvényellenességet jóvá teszi és az
adósnak, vagy jogutódjainak a már megkapott uzso-
rás vagyoná előnyöket 6%-os kamatokkal együtt
visszatéríti.

Hiányos volt, a sérelmet szenvedő félnek jog-

védelme azért is, mert a törvény nem állított kel-
lő jogeszközt rendelkezésére abban az esetben,
ha az uzsorás az adósának hátrányos helyzetét
kihasználva jó előre arról is gondoskodott, hogy
követeléséről végrehajtható közokiratot szerez-
zen.

Az élet hamar felszínre hozta ezeket a hibá-
kat, megindult a reform előkészítése, amely vég-
eredményben közel 40 esztendeig tartott.

A törvény hézagaira támaszkodva csakhamar meg-
születtek a gazdasági élet különféle kórokozó
baktériumai.

A század elején hatalmas arányokat kezdett öl-
teni az ugynevezett gabona-uzsora, tudniillik a Ku-
ria kimondotta, hogy nem hitelezési ügylet, ha-
nem egyszerű adás-vétel az, ha valaki eladja ta-
vasszal a még meg nem levő terményeit; ha pedig
nem hitelezési ügylet, az uzsora törvény rá nem
vonatkozhat.

A magyar gazda-szövetség látta ezt az állapotot, mint mennek tönkre a gabona uzsora következtében a kisgazdáj és 1901 november 22-én elhatározta, hogy a kérdést jogi megbeszélés tárgyává teszi. Tényleg tartottak egy ankétot a legkiválóbb jogászok közreműködésével, ahol Zsögöd Benő kiváló magánjogásznak kifejtette, hogy hitelezési ügyletek azok, amelyekben a szolgáltatás elhalasztott ellenszolgáltatás kikötésével történik, legyen a szolgáltatás, vagy ellenszolgáltatás pénz, áru, munka, vagy bármi más, ami szolgáltatás tárgya lehet.

Megindultak ebben az időben és jöttek egymásután az uzsora törvényjavaslatok, amelyek mindazt akarták magyarázni, hogy mit is értünk hát a "hitelez" szó alatt és mekkora az a jogügyleti, az a szerződési terület, amelyhez az uzsora büntetőjogi következményei kapcsolhatók.

1903 május 29-én Plósz Sándor akkori igazság-

ügyminiszter közkivánságra beterjesztett egy javaslatot az uzsoráról, amelynek lényege az volt, hogy általában a hitelügyletek terére megállapíthatóknak tartja az uzsorát, ha az tervszerűen követhetik el, ha tehát tervszerűleg használja ki az egyik, az erősebb fél a másikat, a gyengébb felet /"hitelnyújtás és bármely szolgáltatásnak e-lőlegezése fejében köt ki magának tulságos mér-vű aránytalan vagyoni előnyt"/.

A javaslatból nem lett törvény mert a gazdasági élet túlnagynak minősítette azt a területet, amelyre a javaslat az uzsorát kiterjesztette.

1903-ban Angyal Pál is közétette tervezetét, amely nemcsak hitelezési ügyletek, hanem bármely kétoldalú jogügylet létesítésénél megállapíthatóknak tartja az uzsorát, tehát a hitel uzsorát és a reáluzsorát egyformán büntetni kívánja.

1907 december 18-án Günther Antal, akkori igazságügyminiszter megint beterjesztett a kép-

viselőházhoz egy másik uzsora törvényjavaslatot; amely szintén azokat a szerződéseket minősíti uzsora szerződéseknek -bizonyos feltételek fennforgása esetén- amelyek akár hitelnyújtás, akár bármely más szolgáltatás előlegezése fejében jönnek létre. Büntethi kívánja a javaslat a tervszerű reáluzsorát is, tehát ha a szolgáltatás egyidőben történik, felőve, hogy tervszerű kihasználás esete forog fenn. Mondani sem kell, hogy ebből a javaslatból sem lett törvény azelőbbi okoknál fogva.

Tisztán látható, hogy a gazdasági okok milyen nagy szerepet játszanak ennek a büntetőjogi kérdésnek a megoldásánál.

Könnyen felmerül az a kérdés, vajon helyes e az, hogy a törvény belenyul a gazdasági élet törvényszerűségébe?

De ugyanekkor ellenvetésképen azt is lehet kérdezni, hogy vajon a liberté sans limites nem

vezet e anarchiához?

Nyilvánvaló, hogy ilyen kényes gazdasági kihatással bíró intézkedéseknél a siker titka az arany középut megtalálásában rejlik.

Mindnyájan egyek vagyunk abban, hogy erkölcsi szempontból valami elítélendőbbet, mint az uzsora, alig ismerünk, de meg lehet érteni azt, amikor azok, akik a gazdasági szabadság előharcosai voltak s akiknek az idejében még nem derült ki az, hogy a gazdasági konjunktúra és a gazdasági ethika egyedül nem képes szabályozni a gazdasági világot, akkor ezek a nagy szellemek, mint Turgot, Bentham, Stuart Mill és a mi nagy elménk Széchenyi is az uzsora tulzott WWüldözése ellen voltak.

Kétségtelen mindenesetre az, hogy a mai körülmények között bizonyos szabályozását a gazdasági élet szóban levő vonatkozásainak ésszerű keretek között és ésszerű határokig nem nélkülözhetjük.

Ezt kell mondanunk akkor is, ha a külföldi törvényhozást nézzük, hiszen még azokban az államokban is, amelyek gazdasági viszonyaikat tekintve még csak nem is hasonlíthatók Magyar-országhoz, ott is az életviszonyoknak megfelelő többnyire igen súlyos intézkedések vannak életben az uzsora megakadályozására, illetve megtorlására.

Anglia egészséges gazdasági helyzete megengedi, hogy ez a kérdés a magánjog körében nyerjen szabályozást. Egyetlen egy büntetőjogi intézkedésük van: ha a pénzkölcsönző valakit hamis vagy megtévesztő állításokkal csalárdul arra visz, hogy pénzt vegye kölcsön, vagy annak feltételeit elfogadja, akkor vétség miatt két évi szabadságvesztés büntetésre, vagy 500 fontig terjedhető pénzbüntetésre ítélhető.

Franciaországban az 1807 évi szeptember 3-i törvény és az ezt módosító 1850 évi novella sze-

rint az uzsorának magánjogi és büntetőjogi következményei vannak. Magánjogi következmény, hogy a törvényszerűnél magasabb kamatot meghaladó és beszédett kamattöbblet a törvényes kamatba vagy tőketöbbletbe betudandó. Köteles a kölcsönadó a tartozatlanul fizetett összegnek visszatérítésére és az ilyen összeg után kamatok fizetésére. Büntető következménye az uzsorának csak az üzletszerű uzsoráskodás esetén van, amely vétséget képez és 6 hónapig terjedhető fogsággal sulytandó, ha pedig még csalás is forog fenn, akkor az uzsorás súlyos szabádságvesztéssel büntetetik. Megjegyzendő, hogy a francia és az angol jog intézkedései csak pénzkölcsönre vonatkoznak.

Érdekes az olasz Codice penale /1930/ rendelkezése is. Eszerint csak pénz és ingó dolog kölcsönénél lehet az uzsorának büntetőjogi következményeiről beszélni és pedig az uzsora a pénznek, vagy más ingó dolognak a kölcsönére vonatkozik.

Büntető szankciója két évig terjedhető elzárás és 20.000 liráig terjedhető pénzbüntetés.

Az 1902 május 22-i norvég Btk. minden jogügyletnél megállapítja az uzsorát. Hasonlóképen van Svájcban is.

Németországban az 1846-os bádehi uzsora törvény, a modern uzsora törvények őse nemcsak a kölcsönnél, hanem valamennyi szerződésnél megállapíthatónak tartja az uzsorát és annak büntetőjogi következményeit. Ezt a törvényt az 1871 évi május 15-i német birodalmi büntetőtörvénykönyv eltörölte és csak a kiskorúak kizsákmányolását helyezte büntetőjogi védelem alá. Csakhamar belátták azonban -éppugy, mint nálunk- hogy a kizsákmányolást szabadjára hagyni nem lehet és az 1880-ban, illetőleg 1893-ban hozott törvények újra szabályozzák az uzsorát akként, hogy az vonatkozik kölcsönre, vagy más olyan kétoldalú ügyletre, amely ugyan-ezen gazdasági célokat van

hivatva szolgálni és a kikötés olyan vagyoni előnyre vonatkozik, amely a szokásos kamatlábat akként haladja meg, hogy a vagyoni előny feltűnő aránytalanságban áll a szolgáltatással. Ez a törvény is minden kétoldalú jogügyletre hiterterjeszti az uzsorát, ha az ipar, vagy szokás-szerűleg követetik el.

Az 1914 évi osztrák törvény meghatározza az uzsoraszerződést, amely szerint uzsorás szerződésről van szó, ha valakinek könnyelműsége, kényszerhelyzete, értelmi gyengesége, tapasztalatlansága, vagy felindultsága akként használtatik ki, vagy zsákmányoltatik ki, hogy a kikötött vagyoni előny feltűnő aránytalanságban áll a szolgáltatás értékével. Az uzsorás szerződés tehát a kétoldalú szerződések egész területére terjed. Bünteti a törvény az iparszerű uzsorát, bünteti a dolognak vagy jognak megszerzésére vagy elidegenítésére vonatkozó jogügyleti uzsorát:” Ha va-

laki iparszerűen és tervszerűen kizsákmányol valakit olyan jogügylet megkötésénél, megváltoztatásánál vagy közvetítésénél, amely jogügylet tárgya dolognak vagy jognak megszerzése, vagy elidegenítése, 6 hónaptól 3 évig terjedhető szigorú elzárással büntetetik».

Ami a magyarországi reformot illeti, azt történt, hogy /bár az 1885:XXV.tc. hiányai röviddel a törvény életbelépése után mutatkozni kezdtek/ hosszú évtizedeken át tartó vajadás után 1932-ben végre mégis elérkeztünk az új uzsora-törvény törvénybe iktatásához.

Záitvay Tibor akkori igazságügyminiszter 1931 novemberében nyújtotta be nevezetes javaslatát, amely a törvényhozás retortáján keresztül jutva, mint 1932 évi VI.tc. cikkelyeztetett be.

A törvény 1 §-a meghatározza az uzsora szerződést:

Uzsorás szerződés az oly szerződés, amelyben

valaki a vele szerződő fél szorult helyzetének, könnyelműségének, értelmi gyengeségének, tapasztalatlanságának, függő helyzetének vagy a nála elfoglalt bizalmi állásának kihasználásával,

kölcsön nyújtása s általában bármily szolgáltatás előlegezése fejében vagy

annak fejében, hogy a másik felet terhelő bármilyen kötelezettség teljesítésére halasztást enged, vagy a másik fél ellen fennálló valamely követelését módosítja vagy megszünteti,

olyan vagyoni előnyt köt ki vagy szerez a maga vagy harmadik személy javára, amely a saját szolgáltatásának értékét feltűnően aránytalan mértékben meghaladja /uzsorás vagyoni előny/.

Annak megállapításában, hogy a szolgáltatás értékét az ellenszolgáltatásként kikötött vagy szerzett vagyoni előny feltűnően aránytalan mértékben meghaladja-e, figyelembe kell venni az eset összes körülményeit s ha az üzlet természete kü-

lönös kockázat vállalást is foglal magában, ennek nagyságát is.

Ez a szakasz tartalmazza tehát először is azt, hogy kivel lehet elkövetni az uzsorát: tapasztalatlanokkal, szorult helyzetben levőkkel, könyvnyelvével - ez volt a régi törvényben is, most ujonnan még hozzá jön ehhez - gyenge elméjűekkel és függő helyzetben levőkkel szemben is.

Másodszor mivel lehet elkövetni az uzsorát? Ellehet követni kölcsönrel, bármilyen kétoldalú szerződéssel, amelyben az uzsorának legfontosabb alkotó eleme az a feltűnő aránytalanság - amit a törvény » uzsorás előnynek » nevez - benne van.

Harmadszor hogyan lehet elkövetni az uzsorát? Elkövetési cselekmények, hogy valaki kölcsön ad, vagy előlegez, meghosszabbít, megszüntet, novatio esetében stb. kifejezetten benne van az is, hogy a bíró, amikor az uzsorás előnyt megakarja állapítani, minden mellékkörülményt jól meg kell

vizsgálnia.

A törvény elgondolása az, hogy üldözi az uzsorát polgári uton és üldözi büntető uton is. Ha valaki egy szerződést köt, amely minden tekintetben megfelel az 1 §. tényálladási elemeinek, vagyis uzsorás szerződés, ennek következménye az lesz, hogy e szerződés alapján az uzsorást uzsora vétsége, vagy büntette miatt elítélik, egyúttal pedig az ügyletből magánjogi konzekvenciák is folynak.

A törvény a magánjogi következményekben kimondja, hogy

2§. az uzsorás szerződés semmis. A szerződő felek mindegyike köteles a másiknak természetben kiadni, vagy ha ez nem lehetséges, értékben visszatéríteni azt amit az ily szerződés alapján kapott.

A sérelmet okozó fél visszatérítési kötelezettségét nem érinti, hogy a kapott vagyoni e-

lőnyt utóbb elvesztette. Ha a sérelmet szenvedő fél a szerződés alapján többet szolgáltatott, mint amennyit kapott, a sérelmet okozó fél a többlet után, annak szolgáltatásától kezdve, a törvényes kamatláb szerint számított kamatot is köteles megfizetni neki.

A sérelmet okozó fél köteles visszatéríteni azt is, amit az uzorás szerződés alapján vagy azzal kapcsolatban harmadik személy kapott és a másik félnek okozott kárért is teljes kártérítéssel tartozik.

A sérelmet szenvedett fél felszabadul a visszatérítés kötelezettsége alól, amennyiben a kapott vagyoni előnyt hibáján kívül elvesztette és figyelembe véve a sérelmet szenvedett fél vagyoni helyzetét a méltányossággal nem ellenkezik.

Amennyiben az eset körülményei szerint a méltányosság megkívánja, a bíróság a sérelmet szenvedő félnek kérelmére a visszatérítési kötelezett-

ség teljesítése tekintetében halsztást adhat és megengedheti, hogy tartozását részletekben törlessze. Ily esetben a másik felet terhelő visszatérítési kötelezettség teljesítésének határidejét is megfelelően meg lehet hosszabbítani.

Különös méltánylást érdemlő olyan esetben, amikor a sérelmet szenvedett felet a kiadás vagy a visszatérítés kötelezettségének teljesítése anyagi romlásba sodorná, ez a fél kívánhatja, hogy e kötelezettsége alól egészen, vagy részben mentesítessék. Ily mentesítés esetében a sérelmet szenvedő fél tulajdonszerzését nem érinti, hogy valamely dolog átruházása nem történt érvényes jogalapon.

Ha a sérelmet szenvedő fél helyzete az üzso-rás szerződés következtében úgy megváltozott, hogy reá annak a követelésnek a változatlan fen-tartása méltánytalanul terhes lenne, amelynek tekintetében a halsztás, módosítás vagy megszün-

tetés történt uzsorás szerződéssel, a bíróság az ily kötelezettség tekintetében is alkalmazhatja jelen § 5. bekezdését.

3§. Ha a sérelmet okozó fél a sérelmet szenvedő fél által váltót, vagy egyéb oly kötelező okiratot adatott magának vagy másnak, amelynek jóhiszemű birtokosával szemben az alapul fekvő jogviszonyból merített kifogásnak helye nincs, a sérelmet szenvedő fél követelheti, hogy a sérelmet okozó fél a váltót, vagy az okiratot adja vissza és ha az nincs birtokában helyezze bírói letétbe a névértéknek megfelelő összeget és annak az esetleges kárnak az összegét, amely a sérelmet szenvedő felet abból érheti, hogy a váltót vagy a kötelező okiratot oly személy érvényesíti ellene, akivel szemben az alapul fekvő jogviszonyból merített kifogásnak nincs helye.

A m.kir. igazságügyminiszter rendelettel eljárási szabályokat állapíthat meg avégből, hogy

a sérelmet szenvedő fél a sérelmet okozó féllel szemben a kártérítés megfizetésére irányuló ígéretét gyorsan érvényesíthesse.

4§. Az uzsorás szerződésre alapított követelés biztosítására szolgáló zálogjog, kezesség vagy más biztosíték érvénytelen. Amennyiben azonban a sérelmet szenvedő felet a kettő § alapján visszatérítési kötelezettség terheli ennek erejéig a biztosíték hatályban marad.

Ez a rendelkezés nem érinti a jóhiszemű telekkönyvi szerzés védelmének szabályait.

A törvény harmadik címe az uzsora büntetőjogi következményeit foglalja magában.

5§. Uzsora vétségét követi el és egy évi terjedhető fogházzal valamint hivatalvesztéssel és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztésével büntetendő, aki az uzsorás vagyoni előny oly uzsorás szerződésben köti ki, vagy szerzi meg a maga vagy harmadik személy javára, amely-

ben az előlegezett szolgáltatás tárgya pénz vagy más ingó dolog.

A cselekmény büntett és három évig terjedhető börtönnel, hivatalvesztéssel és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésével büntetendő, ha a tettes uzorás szerződésekkel üzletszerűen foglalkozik, vagy ha az uzorás vagyoni előnyt szinlelt ügylet, váltó, közjegyzői okirat, előzetes birói határozat vagy birói egyesség alakjába rejtve köti ki.

Ezenfelül a bíróság akár vétség akár büntett esetében az elítéltet, ha külföldi kiutasíthatja s a visszatéréstől egész életére vagy meghatározott időre eltilthatja; oly külföldit, akinek a magyar állam területén sem lakóhelye, sem állandó tartózkodó helye nincs, az országból ki kell utasítani s a visszatéréstől el kell tiltani. A belföldi elítéltet abból a községből, ahol az uzorát elkövette, esetleg az egész törvényhatóság

területéről, sőt a szomszédos törvényhatóságok területéről is, egyszersmindenkorra vagy határozott időre ki lehet utasítani. Belföldi elítéltet illetőségi községéből és abból a törvényhatóságból, amelyhez az a község tartozik, kiutasítani nem lehet.

Ha az elítélt az uzsorát engedélyhez kötött ipar vagy foglalkozás körében követte el, ennek az iparnak vagy foglalkozásnak folytatásától 1-5 évig terjedhető időtartamra eltiltható.

Pénzbüntetés tekintetében az 1928:X.tc. rendelkezései irányadók.

A negyedik címben a törvény a szükséges módosításokkal átveszi az 1883:XXV.tc. 17 és 18§-aiban /ahitelezési ügylet biztosításának tiltott módjáról/ foglalt rendelkezéseket /7.8.§./.

Lényegében ezeken csupán annyi módosítást tesz, hogy a cselekményt kihágás helyett vétségé nyilvánítja és azt nem szabadságvesztés büntetéssel,

hanem csupán pénzbüntetéssel bünteti mert -mint a miniszteri indoklás mondja- az ily cselekményeknek természetük szerint pénzbüntetés a helyes büntetésük mind a kellő megtorlás, mind a visszatartás szempontjából.

A 9.10.§.Az ugynevezett kizsákmányoló ügyletekről szól és kimondja, hogy ez a törvény nem érinti az olyan szerződésnek a magánjog szabályai szerinti semmisségét, amely nem esik ugyan az 1§-ban meghatározott uzorás szerződés fogalma alá, de amellyel valaki másnak megszorult helyzetét, könnyelműségét, értelmi gyengeségét, tapasztalatlanságát, függő helyzetét vagy a nála elfoglalt bizalmi állását kihasználva, a maga vagy harmadik személy javára, a másik fél tetemes kárával ingyenes előnyt, vagy feltűnően aránytalan nyereséget köt ki, vagy szerez.

A semmisségre a sérelmet okozó fél és harmadik személy csak akkor hivatkozhatik, ha a sem-

niségtől függő jogait a sérelmet szenvedő fél érvényesítette.

A sérelmet szenvedő fél a semmisségtől függő jogait nem érvényesítheti attól számított egy év elteltével, hogy a szerződésben vállalt kötelezettségét mind a két fél teljesítette. Ha azonban a szerződés kötésére é sérelmet szenvedő fél függő helyzete, vagy a másik félnek nála elfoglalt bizalmi állása szolgáltatott alkalmat, az egy évi határidő e helyzet megszűnése előtt nem veszi kezdetét.

10 §. Az előbbi paragrafusban említett szerződés esetében a bíróság a teljesítésre a sérelmet szenvedett félnek kérelmére az ítéletben méltányos hátszást adhat és megengedheti azt is, hogy tartozását részletekben törlessze. Az engedett hátszát arányában a másik felet terhelő visszatérítési kötelezettség teljesítésének határidejét is méltányosan kell meghosszabbítani,

A törvény két utolsó címe vegyes és hatálybaléptető rendelkezéseket tartalmaz.

Ezek közül kiemelendő az, hogy kereskedők között nincs uzsora, feltéve ha a sérelmet szenvedett fél bejegyzett kereskedő /11§./.

Nincs uzsora, ha csak olyan kamatról van szó, amelyet a bíróság megítél /12§./.

Ha az uzsora miatt egyszerre indul meg a büntető és polgári eljárás, akkor a büntetőbíró értesíti a polgári bíróságot, hogy ilyen eljárás megindult s a polgári bíróságnak a perrendtartás módját ad arra, hogy ha akarja és méltányosnak találja, felüggesztheti a polgári eljárást. Ha azonban ez a polgári eljárás már a kielégítési végrehajtás formájáig jutott el és a büntető bíróság akkor keresi meg eziránt a polgári bíróságot, akkor az a kedvezménye van a kiuzsorázott félnek, hogy a kielégítési végrehajtást fel kell függeszteni. Ha pedig ítélet, vagy határozat van

és jogerőre emelkedik, akkor ez felfüggesztés az-
zal jár, hogy peñujítás lehetséges és ezt a ren-
des terminustól eltérő rendkívüli terminus alatt
lehet beadni./14-15 §./

Fontos a 20.§-ban foglalt rendelkezés, amely
egyben novumként szerepel a törvényben, hogy az
eljárás hivatalból indul meg.

A visszaható erő elve büntetőjogi szempontból
csak annyiban érvényesül, hogy a törvény hatály-
balépte előtt elkövetett uzsoracselekmények miatt
is a bñnvádi eljárást hivatalból kell megindíta-
ni. Egyébként azonban az új büntetőjogi rendel-
kezéseknek visszaható ereje tekintetében a Btk.
2 §-ában foglalt rendelkezés irányadó.

Ezek voltak az új uzsoratörvény rendelkezései.
Kérdés milyen lényeges ujításokat hoz és milyen
értékkel bír ez a törvény?

Amint láttuk, a hitelügyletek, vagy a kvázi-
hitelügyletek s előlegezési ügyletek területére

van szorítva az uszorás szerződés büntetőjogi következménye, a reálüzletek, a készügyletek pedig ki vannak hagyva. Tehát a kézközi ügyleteknél, ahol a szolgáltatásra az ellenszolgáltatás nyomban következik: a szerződések náncsennek uszoraszzerződéseknek véve. Ezek kizsáknányolási szerződések, amelyeknek magánjogi következményeik vannak.

Fontos az érzelmi gyengeség mint új kritérium az eddigivel szemben, továbbá a bizalmi viszony és a függő helyzet, amelyek alkalmasak lehetnek arra, hogy az uszora vétségének, vagy büntettének megállapítását vonják maguk után.

Mint fontos újítást újra meg lehet említeni, hogy ez a törvény hozta be az uszora vétségének és büntettének hivatalból való üldözését.

Lényeges és fontos újítás a büntetési ítéletek felemelése, továbbá a mellékbüntetések részletesebb és konzekvensebb szabályozása is.

Ami a törvény értékelését illeti, a jó törvénynek ismertető jegyeit hordozza magán, mert az a jó törvény, amely a lehetőség szerint figyelembe veszi az elméletileg elért eredményeket és a gyakorlati élet kívánságait. Abszolút tiszta fogalmakkal dolgozik, az uzsora vétségénél pl. pontosan megmondja, hogy az előny a pénz és ingó dolgok félre nem érthető előlegezése fejében kötetett, vagy pl. az uzsora büntetténél is pontosan megállapítja, hogy az uzsoráselőny a nem egyenlő időben való szolgáltatásra vonatkozó szerződések kapcsán adott előlegezések fejében kötetik ki; bizonyos minősítő körülmények alapján állanak elő az uzsora büntetőjogi következményei: tiszta helyzetet teremt az uzsora egész büntetőjogi területén.

Értéke ennek a törvénynek, hogy az egész az a szociális gondolat hatja át, hogy a gyengének védelmet adjon az erős ellen, hogy gátat ves-

sen az egyéni önzés határtalanságának és a gazdasági életben érvényesítse az erkölcs, a tisztesség, a becsület és az emberi együttérzés követelményeit.

Ha végig tekintünk a jogtörténet tanulságain, a külföldi törvényhozások példáin, az uzsorának hazánkban felburjánzott különböző válfajain, ha tekintetbe vesszük az uzsorának a népre az erkölcsre a gazdasági életre egyaránt romboló hatását, joggal mondhatjuk, hogy ez a törvény a háború utáni Magyarország legsikerültebb törvényei közé tartozik.

A lángoló betűk tüzes ostoraival szól azóta a tilalom az uzsorások felé:

PRO CUL ESTE PROFANI!

Has - m

=====

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
13462/10 53 gyarapodási naplósám.